Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN 2. VASTINE ASIASSA HE 204/2025 VP; HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE PATENTTILAIKSI

Talousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lisävastinetta valiokunnalle asiassa HE 204/2025 (hallituksen esitys patenttilaiksi). Ministeriö toimitti ensimmäisen vastineensa valiokunnalle 5.3.2026. Valiokunta on tämän jälkeen järjestänyt asiassa täydentävän asiantuntijakuulemisen, jossa se on kuullut puolustusministeriötä ja Pääesikuntaa.

Talousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä täydennysehdotuksia patenttilakiesityksen 111 §:ään, jossa säädettäisiin keksinnön pakkolunastuksesta valtiolle. Täydennyspyyntö koskee lunastettavasta keksinnöstä suoritettavan ”täyden korvauksen” ja lunastusmenettelyn tarkempaa määrittelyä. Lisäksi ministeriötä on pyydetty ottamaan kantaa siihen, olisiko lunastus mahdollista ”purkaa” poikkeustilan väistyttyä (ns. määräaikainen pakkolunastus).

Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa 111 §:ään seuraavia (harmaalla maalattuja) muutoksia ja lisäyksiä, joista soveltamisalan rajaamista koskevaa tarkennusta 1 momenttiin ehdotettiin jo ensimmäisessä vastineessa:

111 §

Keksinnön pakkolunastus valtiolle

Suomen ollessa valmiuslain (1552/2011) 3 §:n *1 ja 2 kohdassa* tarkoitetuissa poikkeusoloissa, valtioneuvosto voi päättää, jos se on yleiseen tarpeeseen liittyvästä syystä välttämätöntä, että oikeus tiettyyn keksintöön on luovutettava valtiolle. ~~*Täten saadusta oikeudesta keksintöön on suoritettava täysi korvaus.*~~

Lunastettavan keksinnön omistajalla on oikeus saada valtion varoista keksinnön markkina-arvoa vastaava täysi korvaus lunastuksen vuoksi aiheutuvista taloudellisista menetyksistä. Markkina-arvo on määritettävä sellaisella luotettavalla menetelmällä, joka johtaa omaisuuden korkeimpaan arvoon.

Lunastuksesta ja siitä suoritettavasta korvauksesta päättää valtioneuvosto yleisistunnossaan. Valtioneuvoston päätökseen voi hakea muutosta valittamalla siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Lunastettavan keksinnön omistajalle on ilmoitettava päätöksestä viipymättä.

Perustelut:

Ehdotuksen valmistelussa on otettu huomioon se, että pakkolunastus tulisi viimesijaisuutensa vuoksi kyseeseen todennäköisesti juuri silloin, kun monimutkaisiin lunastusmenettelyihin ei ole mahdollista ryhtyä esimerkiksi äärimmäisen kiiretilanteen vuoksi.

Täyden korvauksen määrittelyn osalta valmistelussa on perehdytty aineettomien oikeuksien ja erityisesti patenttien arvonmääritystä koskevaan taloustieteelliseen ja oikeustieteelliseen tutkimustietoon.[1] Aineettoman omaisuuden arvon määrittely on lähtökohtaisesti erittäin vaikeaa. Patentin arvo perustuu useimmiten sen uniikkiin luonteeseen, jolloin riittävän vertailukelpoisten vertailukohteiden löytäminen voi olla vaikeaa. Lisäksi aineettomien oikeuksien todelliseen (käypään) arvoon vaikuttavat tulevaisuudessa tapahtuvat asiat. Patenttien markkina-arvoon vaikuttavat mm. patentilla suojattavan tekniikan ala (kemian ja lääketeollisuuden alan patentit ovat arvokkaampia kuin muilla aloilla), patentoidun keksinnön ainutlaatuisuus, patentin suojapiirin laajuus, patentin maantieteellinen laajuus ja patenttioikeuden jäljellä oleva käyttöikä.

Patenttien arvottamista on erityisesti tutkittu taloustieteessä ja tätä varten on kehitetty monta menetelmää, jotka tuottavat erisuuruisia arvioita patenttien yksityisestä taloudellisesta arvosta. Niin sanottu markkina-arvomenetelmä tuottaa korkeimmat patenttien arvot, mutta menetelmää voidaan soveltaa vain julkisesti noteerattuihin yrityksiin.[2] Lisäksi patenttien arvostusmenetelmät kehittyvät jatkuvasti. Tämän vuoksi 2 momenttiin ehdotetaan jätettäväksi harkinnanvaraa.

Määräaikainen pakkolunastus

Ministeriö katsoo, että mahdollisuus purkaa lunastus poikkeustilan väistyttynä voitaisiin kenties kirjata lakiin nimenomaan mahdollisuutena, jolloin valtioneuvostolle (ja alkuperäiselle patentinhaltijalle) jäisi asiassa tapauskohtainen harkintavalta. Käytännössä lunastetun oikeuden palauttaminen alkuperäiselle omistajalle ja siitä neuvotteleminen poikkeustilan väistyttyä olisi mahdollista myös ilman nimenomaista kirjausta lakiin.

Sen sijaan valtion velvollisuudesta lunastuksen ”purkamiseen” poikkeustilan väistyttyä olisi ministeriön näkemyksen mukaan epätarkoituksenmukaista säätää muun muassa sen vuoksi, että patenttioikeudet ovat joka tapauksessa voimassa vain määräajan (enintään 20 vuotta hakemuksen tekemispäivästä) ja lunastuksen kohteena olevan keksinnön arvoon jo sinänsä vaikuttaa se, mikä patenttioikeuden jäljellä oleva käyttöikä lunastushetkellä on. On mahdollista, että alkuperäinen patentinhaltija ei poikkeustilan väistyttyä enää olisi kiinnostunut ottamaan patenttioikeutta omistukseensa tai pitämään patenttioikeutta voimassa. Velvollisuus pakkolunastuksen ”purkamiseen” olisi haasteellinen myös täyden korvauksen määrittelyn vuoksi, koska täysi korvaus määriteltäisiin lunastushetken markkina-arvon mukaisesti sillä oletuksella, että keksinnön omistus siirtyy pysyvästi valtiolle. Tilanteessa, jossa lunastus jäisikin määräaikaiseksi, tulisi myös täysi korvaus määritellä uudelleen uusista lähtökohdista.

Tanja Müller
Johtava asiantuntija

LIITTEET

JAKELU Talousvaliokunta

TIEDOKSI

---

[1] Taloustieteen osalta erityisesti Takalo, Hyytinen, Stevenson: Teollisoikeuksien kansantaloudellinen merkitys ja arvon määrittely (2021) ja oikeustieteen osalta Henriksson, Charlotta: Patenttien arvo ja arvonmääritys (2023).
[2] Takalo, Hyytinen, Stevenson (2021), s. 14.